

AJAD AKTAR

**TUGOVANKE
ZA ZAVIČAJEM**

Preveo
Marko Mladenović

— Laguna —

Naslov originala

Ayad Akhtar

HOMELAND ELEGIES

Copyright © 2020 by Ayad Akhtar

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

The characters, events, and locations in this book are fictitious or are used fictitiously.

Likovi, događaji i lokacije u ovoj knjizi su izmišljeni ili se koriste u fiktivne svrhe.

Posvećeno Marku Vorenu i Aniki

Mogu da izmislim samo nešto o nečemu što se već dogodilo...

Alison Bekdel

Sadržaj

<i>Uvod: U Ameriku</i>	13
<i>Redosled događaja</i>	19
PORODIČNA POLITIKA	21
I Na prvu godišnjicu Trampovog dolaska na vlast . . .	23
II O autobiografiji; ili Bin Laden	45
III U imena proroka	73
SKRANTONSKI MEMOARI	109
IV Božja zemlja.	111
V Rijaz; ili Trgovac dugom	144
AMERIČKI SIFILIS	199
VI O ljubavi i smrti	201
VII O Potersvilu	254
VIII <i>Langford protiv Pouzdanog;</i> ili Kako se završava očeva američka priča	278

<i>Slobodan govor: koda.</i>364
<i>Izjave zahvalnosti.</i>373
<i>O autoru.</i>375

TUGOVANKE ZA ZAVIČAJEM

Uvod: U Ameriku

Na koledžu sam imao profesorku Meri Moroni, koja je predavala Melvila i Emersona, i za koju je nekada čuveni Norman O. Braun* – njen mentor – rekao da je najbistriji um svoje generacije. Ta sitna, zaobljena žena u svojim ranim tridesetim ličila je na kakvog Rafaelovog anđelka i to nije bila slučajnost (roditelji su joj se doselili iz Urbina); učenjakinja čudesne erudicije koja je iz staronordijskih *Eda* i Hane Arent citirala s jednakom lakoćom kao iz *Mobija Dika*; lezbijka, što pominjem samo zato što je i ona to često pominjala; kao predavač čije je izražavanje bilo oštro kao nemački nož za ljušćenje, umela je da proceni sivu masu mozga i izdubi nove brazde kuda će se stare misli preusmeriti, kao onog februarskog jutra dve sedmice posle prve inauguracije Bila Klintona, kada je za vreme predavanja o životu pod ranim američkim kapitalizmom Meri, očitno prekinuta sopstvenom draškavom mišlju, podigla pogled s poda u koji je obično netremice gledala dok govori – leve ruke njoj svojstveno gurnute u džep onih širokih pantalona što su

* *Norman Oliver Brown* (1913–2002) – američki učenjak, pisac i društveni filozof. (Prim. prev.)

joj bile glavni oslonac – podigla je pogled i iznela gotovo nepromišljenu opasku da je Amerika počela kao kolonija i ostala kolonija, to jest mesto određeno onime što je opljačkalo, gde je najvažnije obogatiti se i gde je građanski red uvek naknadna misao. Da otadžbina u čije se ime – i za čiju korist – grabljenje nastavlja nije više fizička otadžbina već duhovna: američko Ja. Odavno navikavano da obožava svoje žudnje – ma koliko diskretne i tričave bile – umesto da ih preispituje, kao što je učila klasična tradicija, većito nabreklo američko samopoštovanje jeste pljačkaška domovina, rekla je ona, a razbojničke godine Reganovog režima samo su ispoljile tu trajnu stvarnost američkog života s većom jasnoćom i providnošću nego ikada pre.

Meri se prethodnog semestra bila uvalila u izvesnu nevolju zbog slično oštih primedbi o američkoj prevlasti posle operacije „Pustinjska oluja“. Jedan student u programu za obuku rezervnih oficira koji je pohađao njen predmet požalio se upravi da ona javno govori protiv vojske. Pokrenuo je peticiju i postavio sto u savezu studenata. Ta galama je dovela do redakcijskog članka u studentskim novinama i pretnji demonstracijama koje se nikada nisu zaista obistinile. Meri se nije uplašila. Na kraju krajeva, bio je to početak devedesetih, i posledice oštrog bacanja ideološkog drvlja i kamenja – ili seksualne zloupotrebe moći, kad smo već kod toga – bile su daleko od onoga što su danas. Ako je nekome i zasmetalo to što je ona tog popodneva rekla, ja nisam čuo za to. Istina je da sumnjam da su mnogi od nas uopšte razumeli na šta je ciljala. Ja svakako nisam.

Obožavanje žudnje. Nabreklo samopoštovanje. Kolonija za pljačkanje.

U njenim rečima bila je snaga velike negacije, korektiv za tradiciju beskrajne američke samozadovoljnosti. Za mene je to bilo novo. Bio sam navikao na blagoslovenu, prosvetiteljsku izuzetnost koja je uticala na svaki sat koji sam provodio na časovima istorije. Odrastao sam u vreme kada je grad na vrhu brda blistao naočigled svima. Takvi su bili veličani tropi koje

sam naučio u školi, a na koje nisam gledao kao na trope nego kao na istinu. U znalčkom netremičnom pogledu Čika Sema u pošti video sam američko dobročinstvo; u snimcima smeha u sitkomima koje sam svake večeri gledao s majkom čuo sam američko obilje; dok sam vozio svoj *Švinov* desetobrzinac pored mezoneta i jednospratnih kuća u kraju za srednju klasu u kome sam odrastao, osećao sam američku sigurnost i snagu. Razume se, tada je moj otac bio veliki obožavalac Amerike. Što se njega ticalo, nije postojalo divnije mesto na svetu, mesto gde možeš više da uradiš, da imaš više, da budeš više. Nije mogao da ga se zasiti: kampovanje u Tetonskim planinama, vožnja kolima kroz Dolinu smrti, vožnja do vrha luka u Sent Luisu za čim je sledilo uskakanje na parobrod do Luizijane radi pećanja grgeča u močvarnom rukavcu. Obožavao je da posećuje istorijske znamenitosti. Uramili smo fotografije s putovanja u *Montičelo** i Saratogu i u kuću u Bilsovoj ulici u Bruklajnu gde su se rodila braća Kenedi. Sećam se jedne subote ujutru u Filadelfiji kada sam imao osam godina i kada me je otac ukorio što kukam zbog gužve u obilasku prostorija nekako povezanih sa Ustavom. Kada se to završilo, uzeli smo taksi do čuvenih stepenica u muzeju pa smo se trkali do vrha – pustio me je da pobedim! – u čast Rokija Balboe.

Ljubav prema Americi i čvrsto uverenje u njenu nadmoć – moralnu i inače – bila je veroispovest u našem domu, veroispovest za koju je majka znala kako ne treba da je dovodi u pitanje iako je nije baš delila. Poput oba Merina roditelja – kao što ću kasnije čuti od same Meri – majka u raznoraznim darovima svoje nove zemlje nije pronašla ništa nalik dovoljnoj nadoknadi za gubitak onoga što je ostavila za sobom. Ne verujem da se majka ovde ikada osećala kao kod kuće. Mislila je da su Amerikanci materijalisti i nije mogla da shvati šta je to tako

* Imanje u centralnoj Virdžiniji koje je Tomas Džeferson projektovao i na kojem je živeo, danas nacionalni hram. (Prim. prev.)

sveto u orgiji kupovine koju zovu Božić. Zbunjivalo ju je što je svi stalno pitaju odakle je i kao da joj nikada nije smetalo što nemaju pojma o čemu govori kada im kaže. Amerikanci nisu bili neupućeni samo u geografiju, već ni u istoriju. A najviše ju je mučilo ono što je smatrala povezanim s tim neobaziranjem na važne stvari, naime, američko poricanje starenja i smrti. Sa godinama će ta poslednja razdraženost proizvesti zloćudno zgušnjavanje, zastrašujuću noćnu moru koja ju je ispratila u grob, misao da će ostariti ovde značiti da će je odvojiti i da će izdahnuti u „domu“ koji uopšte ne liči na dom.

Majčina gledišta – ma koliko ih retko iskazivala – trebalo je da me sprema da razumem Merino kiselo viđenje ove zemlje, ali nisu. Čak me ni moj islam nije pripremio da vidim ono što je videla Meri, čak ni posle 11. septembra. Sećam se pisma od nje u mesecima nakon tog strašnog dana u septembru što je zauvek promenio život muslimana u Americi, poslanice na deset strana u kojoj me je bodrila da budem srčan, da naučim šta mogu iz neprilike koja me čeka, poveravajući se kako su njene muke kao gej žene u ovoj zemlji – osećaj opsade, neprestani napadi na njenu potragu za celovitošću, težak put do samostalnosti i autentičnosti – kako su sve to bile samo vatre ispod njenog lonca za topljenje, izazivajući stvaralački bes, kaleći bolećivost, oslobađajući je od nade u ideologiju. „Iskoristi tu teškoću; prilagodi je sebi“, bila je njena opomena. Teškoća je bila tocilo na kome su se oštrile njene analitičke moći, pristup onome što vidi i razlog za to, ali što ja ipak neću istinski videti sopstvenim očima još petnaest godina, bez obzira na svoje sve ozbiljnije muke kao muslimana u ovoj zemlji. Ne. Ono što je Meri videla neću videti dok ne budem bio svedok preranog pada generacije kolega iscrpljenih zahtevima poslova za koje nikada nisu bili dovoljno plaćeni, daveći se u dugovima kako bi se brinuli o deci izrešetanoj poremećajima za koje nema leka; toga kako mi rodbina – i najbolji drug iz srednje škole – završava u prihvatilištima ili na ulici, izbačena iz kuća koje

ne može više da priušti; i desetak samoubistava i predoziranja četrdeset i nešto školskih drugova u rasponu od puke tri godine; i toga kako mi prijateljima i porodici daju lekove za očaj, uznemirenost, nedostatak osećanja, seksualnu disfunkciju; i preuranjenih karcinoma izazvanih hemijskim prečicama za sve, od hrane koja nam prolazi kroz nadražena creva do losiona koje nanosimo na kožu zatrovanu suncem. Neću to videti dok naši privatni životi ne budu progutali javni prostor, a zatim bili ozakonjeni, isključeni i dati na aukciju; dok nas uređaji koji nam porobljavaju um ne budu napunili otrovnim olupinama kulture koja više ne vredi tog imena; dok svetla gipkost ljudske svesti – sama pažnja – ne bude postala najvrednija roba na svetu, a sama kretanja našeg uma pretvorena u tokove stalnih prihoda za nekoga, negde. Neću to videti dok američko Ja ne bude u potpunosti ovladalo otimačinom, idealizovalo i ozakonilo podelu plena, i bezmalo privedo kraju masovnu pljačku ne samo takozvane kolonije – kako ograničeno *taj* pojam sada zvuči! – već i samog sveta. Ukratko, ono što je ona tada videla ja neću videti dok ne budem podbacio u pokušajima da to vidim drugačije, dok ne budem prestao da verujem u laž sopstvenog iskupljenja, dok tuđa patnja ne izazove u meni čistiji, jasniji povik od bilo kakve himne mojoj sopstvenoj žudnji. Vitmana sam prvi put čitao sa Meri. Obožavao sam ga. Ono zeleno lišće i suvo lišće, ona koplja letnje trave, onu nakrivljenu glavu većito željnu onoga što sledi. I jezik mi je domaći – svaki atom ove krvi sačinjen je od ove zemlje, ovog vazduha. Ali ova mnoštva neće biti moja sopstvena. I ove pesme neće biti slavljeničke.

Redosled događaja

- 1964–68. Moji roditelji se upoznaju u pakistanskom gradu Lahoru; venčavaju se; iseljavaju se u Sjedinjene Države
- 1972. Rađam se na Steten Ajlendu
- 1976. Selimo se u Viskonsin
- 1979. Iranska talačka kriza; majčina prva bitka s rakom (sa ponovnim pojavljivanjem '86, '99. i 2010)
- 1982. Očev prvi pokušaj privatnog poslovanja
- 1991. Propast očevog privatnog posla; proglašava bankrotstvo, vraća se akademskoj medicini
- 1993. Otac prvi put sreće Donalda Trampa
- 1994. Večera s tetkom Asmom; čitanje Ruždija
- 1997. Očev poslednji susret s Trampom
- 1998. U Pakistanu ubijen Latif Avan
- 2001. Napadi 11. septembra
- 2008. Porodično putovanje u Abotabad u Pakistanu
- 2009. Kvar kola u Skrantonu
- 2011. Ubijen Bin Laden

2012. Prva premijera pozorišnog komada u Njujorku; upoznajem Rijaza Rinda; umiru Kristina Langford i njeno nerođeno dete
2013. Dobio Pulicerovu nagradu za dramu
2014. Pridružujem se odboru *Fondacije Rijaza Rinda*; upoznajem Ašu
2015. Nalaze mi da imam sifilis; majka umire; Tramp objavljuje svoju kandidaturu
2016. Tramp izabran
2017. Prodajem svoje deonice u *Timur kapitalu*; premijera *Trgovca dugom* u Čikagu; ocu se sudi za nesavesno lečenje
2018. Počinjem da pišem ove stranice

Porodična politika

I

Na prvu godišnjicu Trampovog dolaska na vlast

Otac je Donalda Trampa prvi put sreo početkom devedesetih, kada su obojica bili u srednjim četrdesetim – otac godinu dana stariji – i dok su se obojica vadili praktično iz finansijske propasti. O Trampovoj neobuzdanoj sklonosti prema dugu i njegovim nevoljama s pozajmljenim novcem naširoko se pisalo na poslovnim stranicama tog vremena: do 1990. njegova istoimena organizacija propadala je pod teretom kredita koje je on uzeo kako bi obezbedio da mu kazina i dalje rade, da hotel *Plaza* ostane otvoren, i da mlaznjaci njegove avio-kompanije ostanu u vazduhu. Novac je imao cenu. On je bio prinuđen da jemči za njegov deo, zbog čega je ostao lično obavezan za više od osamsto miliona dolara. U leto te godine, dugačak prikaz u časopisu *Veniti fer* naslikao je uznemirujući portret ne samo čovekovih finansija već i njegovog duševnog stanja. Rastavljen od supruge, otišao je iz porodičnog tripleksa u stančić na jednom nižem spratu Trampovog tornja. Satima je ležao u krevetu i piljio u tavanicu. Nije hteo da napusti zgradu, ni za sastanke, ni da bio jeo – hranio se hamburgerima i pomfritom koje su mu dostavljali iz delikatesne radnje u kraju. Poput tereta njegovog duga, Trampu je nabrekao struk, kosa mu je porasla

i ukovrdžala se na krajevima, neukrotiva. I nije u pitanju bio samo njegov izgled. Nesvojstveno sebi, postao je ćutljiv. Ivana se poverila prijateljicama kako je zabrinuta. Nikada ga nije videla takvog, i nije sigurna da će se izvući.

Nalik Trampu, otac je osamdesetih preterao sa zaduživanjem da bi deceniju završio nesiguran u svoju finansijsku budućnost. Kao lekar, prešao je u privatnu praksu iz karijere u akademskoj kardiologiji na samom početku talačke krize. Dok je Regan došao na vlast, počeo je da *kuje novac*, kako je voleo da predočava. (Usled veselog naglaska njegovog pandžapskog pevušenja, meni je to uvek više zvučalo kao da opisuje *ukus** sve te nove love nego *delatnost* zarađivanja iste.) Godine 1983, kada je već nakupio toliko novca da nije znao šta će s njim, otac je otišao na vikend seminar o ulaganju u nekretnine u hotelu *Radison* u viskonsinskom gradu Vest Alisu. Do nedelje uveče dao je ponudu za svoje prvo imanje, listing koji je jedan predavač „podelio“ sa učesnicima na pauzi za ručak – benzinsku pumpu u Barabuu svega nekoliko blokova od mesta gde su braća Ringling osnovala svoj cirkus. Šta će mu tačno benzinska pumpa bilo je sasvim razumno pitanje koje mu je majka nedvosmisleno postavila kad nam je saopštio vest ranije te sedmice. Kako bismo proslavili, smešao je bokal lasija** ru-avza – to ceđeno piće sa ukusom ruže bilo je majčino omiljeno. On sleže ramenima u odgovor na njeno pitanje i pruži joj čašu. Ona nije bila raspoložena za lasi.

„Šta ti znaš o benzinskim pumpama?“, upitala je, razdražena.

„Ne moram da znam svakodnevne sitnice. Posao je pouzdan. Dobar protok love.“

„Protok love?“

„Pravi novac, Fatima.“

„Ako pravi toliki novac, zašto su morali da prodaju? Hmm?“

* Engl.: *mint* – kao glagol znači *kovati*, a kao imenica *nana*, *menta*. (Prim. prev.)

** Lasi – piće od jogurta i vode, sa začinima, voćem ili drugim sastojcima. (Prim. prev.)

„Ljudi imaju svoje razloge.“

„Koje razloge? Zvuči kao da nemaš pojma o čemu govoriš. Jesi li pio?“

„Nisam pio. Hoćeš li ovaj lasi ili nećeš?“ Ona odsečno odmahnu glavom. On ponudi čašu meni; nisam je hteo ni ja; nisam to podnosio. „Ne očekujem da razumeš. Ne očekujem da me podržavaš. Ali za deset godina osvrnućeš se na ovo, oboje ćete, i videćeš da sam napravio sjajnu *investiciju*.“

Nisam bio siguran kakve veze ja imam s tim.

„*Investiciju?*“, ponovi ona. „Da li je to kao kad kupuješ nove naočare za sunce svaki put kada odeš u prodavnicu?“

„Stalno ih gubim.“

„Mogu odmah da ti pokažem petnaest komada.“

„Ne onih što mi se sviđaju.“

„Baš mi te je žao“, reče ona, glasa prožetog zajedljivošću kada krenu ka predsoblju.

„Videćeš ti!“, doviknu otac za njom. „Videćeš!“

Ono što ćemo *videti* bile su potonje „investicije“ u tržišni centar u Džejnsvilu; u još jedan u ilinoiskoj varošici Skouki; u kamp u blizini Vosa; i u ribnjak pastrmki nedaleko od Fondelka. Ako ne vidite logiku u zbirci hartija od vrednosti, eto, niste jedini. Ispostavilo se da su sve nasumične kupovine posledica saveta predavača sa seminara Četa, koji mu je prodao prvu. Da su sve finansirane zaduživanjem, da svako imanje služi kao neki vid pokrića za drugo u nekoj čudnoj konfiguraciji fiktivnih kompanija koju je Čet osmislio – za koju će biti osuđen posle kreditne krize. Otac je imao sreće da izbegne zakonski metak. Aha, da ne zaboravim, istina je da smo na polici u dnevnoj sobi imali obavezni primerak Trampove *Umetnosti dogovora* – ali to će biti tek za nekoliko godina.

Otac je za mene oduvek pomalo bio zagonetka, imamov* sin za koga su jedina sveta imena – harlan, far njente, opus uan

* Muslimanski sveštenik čija je glavna dužnost da predvodi zajedničke molitve u džamiji. (Prim. prev.)

– bila imena poznatih kalifornijskih kaberna koje je obožavao; koji se divio Dajani Ros i Silvesteru Staloneu i kome je draži bio poker koji je naučio ovde od *runga* koji je ostavio za sobom u Pakistanu; čovek nepredvidivih apetita i pobuda, sklon da daje napojnicu u punom iznosu računa (a ponekad i pride); okoreli obožavalac američke hrabrosti koji nikada nije prestajao da me grdi zbog mog dečačkog nedostatka iste: da je on imao *moju* sreću da se rodi ovde?! Ne samo da nikada ne bi postao lekar! Osim toga, možda bi zaista bio *srećan*! Tačno je da izgleda ne mogu da se setim da je ikada izgledao tako zadovoljno kao onih nekoliko srednjih Reganovih godina kad se – uz obećanje beskrajno lake zarade od sistema – budio svakog jutra kako bi u ogledalu naišao na odraz privrednika koji se uzdigao sopstvenom sposobnošću. Radost će se ispostaviti kao kratkotrajna. Pad berze '87. pokrenuo je lavinu nesrećnih „kreditnih događaja“ koji su, do početka devedesetih, smanjili neto vrednost njegove imovine na manje od ništa. Baš sam bio krenuo na drugu godinu koledža kada mi se javio da mi kaže kako prodaje svoju praksu da bi izbegao bankrot i kako ću tog semestra morati da napustim školovanje ne budem li uspeo da obezbedim studentski kredit. (Uspeo sam.)

Iako ga nije sasvim prevaspitala, nesreća je oca zacementirala na izvesno vreme. Vratio se na svoje radno mesto profesora kliničke kardiologije na univerzitetu i ubacio se nazad u istraživačku karijeru koja mu je, uprkos njegovim nedoumicama, očito odgovarala. Štaviše, svega tri godine nakon povratka na fakultet, ponovo se obreo na vrhu svoje oblasti i na podijumu za nagrade, gde je dobio odlikovanje za svoje nedavne studije o slabo znanom poremećaju poznatom kao sindrom Brugada. Bio je to drugi put da je dobio nagradu za istraživača godine Američkog koledža kardiologije, postavši tek treći lekar u njegovoj istoriji – i verovatno najinsolventniji – koji je ikada imao tu čast dvaput u karijeri.

Upravo je očev rad na Brugadi, retkom i često kobnom obliku aritmije, doveo do njegovog prvog susreta s Donaldom Trampom.

* * *

Godine 1993. Tramp je još imao mnoštvo neprilika. Obratio se braći i sestrama s molbom da pozajmi novac iz porodičnog trusta kako bi platio račune. (Posle godinu dana vratiće se po još.) Bio je primoran da se odrekne jahte, avio-kompanije i udela u hotelu *Plaza*. Bankari koji su nadzirali restrukturiranje njegove imovine stavili su ga na strog mesečni džeparac. A u medijima nije bilo olakšanja: njegova ljubavnica Marla Mejpls bila je otnedavno ostala u drugom stanju, a njegova medijima vična, sada konačno bivša žena uništavala ga je na sudu javnog mnjenja.

Ukratko, preživljavao je štošta. Tako da se ni Tramp ni njegovi lekari nisu sasvim iznenadili kada je on počeo da doživljava treperenje srca. Kako je to opisao mom ocu, Tramp je taj onespokojavajući osećaj prvi put iskusio dok je jednog neobično toplog jutra igrao golf u Palm Biču; osetio je nešto čudno u grudima, nalik dobovanju dalekog bubnja; zatim ga je obuzela slabost. Kada je seo u vozilo za golf da se odmori, dobovanje se približilo, pojačalo: „Imao sam utisak da mi srce treska unaokolo u tom velikom praznom bubnju.“*

Nekoliko dana posle treperenja na igralištu za golf, Tramp je bio na večeri u *Brejkersu*, tada vrhunskom luksuznom odmaralištu u Palm Biču. *Brejkers* nije podnosio – ili se bar otac

* Nalazio sam da je Trampov opis neobično poetski. Otac je oduvek govorio kako smatra da je čovek bistar. Pokazatelj toga koliko je Tramp naposletku pao u njegovim očima do jeseni 2019. bilo je to što mi je – kad sam mu rekao kako pišem ove stranice – ponudio da me uvede u kancelariju u kojoj više nije radio – dotad je već bio u penziji – kako bih mogao da prelistam Trampov zdravstveni karton. Premda u iskušenju, nisam uviđao potrebu za tim. Otac je pamtio veći deo vremena provedenog s „Donaldom“ i to odlično; pojedinosti čak i najbeznačajnijih razmena mogao je da se priseti sa živošću kakva se obično čuva za uspomene o nekoj velikoj ljubavi. [Prim. aut.]

sećao kako je ovaj to nadugačko objašnjavao na svom prvom pregledu kao pacijenta – ali morao je tamo da ode na večeru jer se sastajao sa članom gradskog veća koji je, znajući koliko on ne podnosi *Brejkers*, večeru verovatno namerno zakazao tamo. Trampova molba da odmaralište *Maralago* pretvori u privatni klub još je čekala na odluku, i trebala mu je sva podrška u gradskom veću Palm Biča koju može da dobije. Tako je pristao na *Brejkers*, iako je rekao da je hrana grozna i preskupa. „Čekaj samo da proradi moj klub. Ima da sahranimo *Brejkers*.“ Naručio je odrezak s koskom – „Uvek reš, doco. Jer ne poznajem kuhinju, i ne znam kakvu prljavštinu imaju tamo pozadi. Ko šta sprema. Dodiruje hranu. Jedini način da budeš siguran – biftek, riba, šta god. Reš. Osim ako nije reč o *mojoj* kuhinji, a imaćemo restoran u *Maralagu*, najbolji, ali vidite... I tamo ću ipak jesti reš. Jednostavno mislim da je tako bolje“ – i baš kada je hrana stigla na sto, Tramp reče kako je počela da ga obuzima slabost. Ustao je od stola i izvinio se kako bi otišao u toalet, gde nije mogao da veruje koliko je prebledeo. Opet ga je preplavio isti onaj osećaj sa golf terena, gde mu je srce klepetalo unaokolo kao da je unutar kože praznog bubnja. Znao je da nešto nije u redu. Znao je kako mora da se vrati kući.

Do *Maralaga* nije bilo daleko – svega pet kilometara – ali čim su kola izašla s parkirišta, počeo je da se oseća gore. Na Oušen bulevaru zamolio je vozača da zaustavi automobil, i to je bilo to. Sledeće čega se sećao bilo je kako leži na pločniku i sluša talase. Vozač će mu kasnije reći da je pao naglavačke u prostor za noge. Vozač će izaći i prevrnuti ga, i zateći ga onesvešćenog. Nije mogao da mu napipa puls ni na zapešću ni na vratu, nije mu čuo kucanje u grudima. Vozač ga je snažno prodrmusao, a zatim, isto onako naprasno kao što se onesvestio, Tramp se povratio. Boja mu je navrla u lice; vene na čelu počеше da mu pulsiraju. Ošamućen, izašao je iz kola i legao na pločnik uz plažu. Slušanje ravnomernog ritma talasa koji zapljuskuju obalu, kasnije će ispričati ocu, kao da mu je stišavalo to čudnovato lupanje u grudima.

Lekarska ispitivanja tokom narednih dana i sedmica ukazivala su na kardiovaskularni događaj, ali sâm Trampov srčani mišić bio je zdrav, a koronarne arterije bez ikakvog začepljenja. Dodatni niz testiranja iznedrio je gomilu EKG zapisa koji su pokazivali povremeni obrazac kakav specijalista u Palm Biču nikada nije video. Imao je neodređen obris ajkulinog peraja. Čak ni 1993. većina kardiologa nije znala da sindrom Brugada tako izgleda.

Zapisi su poslani u bolnicu *Maunt Sajnaj* u Njujorku, odakle ih je jedan zaposleni kardiolog uputio mom ocu u Milvoki. Kako su ga smatrali vodećim specijalistom za Brugadu u Sjedinjenim Državama, ispred koga su na svetu bila samo braća Brugada, koji su identifikovali sindrom u svojim laboratorijama u Belgiji, otac je bio navikao na to da mu u laboratoriju obilno pristižu EKG zapisi i pacijenti iz svih krajeva zemlje – i, kasnije, sa Dalekog istoka. Štaviše, Tramp nije ni bio prva osoba izvesne slave koja mu se obratila. Prethodne godine, otac je odleteo prvom klasom u Brunej, gde je pregledao samog sultana u laboratoriji opremljenoj prema očevim odrednicama dok on nije sleteo u prestonicu Bandar Seri Begavan. Iako nije bio vladar – barem još – Tramp nije nameravao ni da sedne u avion za Milvoki. Stoga je otac odleteo – ponovo prvom klasom – u Njuark, gde ga je čekao Trampov helikopter. Odleteo je na heliodrom duž reke Hadson, gde su ga sačekala kola i odvezla u *Maunt Sajnaj*. Oca su uveli u ordinaciju, gde je bila postavljena oprema za niz testova – uobičajeni dvanaestokanalni EKG, za kojim će uslediti test opterećenja, a ako ni jedno ni drugo ne izazove aritmiju Brugada, postojala je mogućnost da se preko infuzije ubrizga izvesni alkaloid – i čekao je dolazak svog pacijenta. Ali Tramp se uopšte nije pojavio.

Te noći, u sobi u hotelu *Plaza* koja mu je bila udešena, baš dok je tonuo u san, ocu zazvoni telefon na noćnom stočiću. Bio je to Donald lično. Sledi moj približni prikaz njihovog razgovora, uobličen očevim sećanjem na, pre svega, čovekovu zabrinutost.

„Izgleda da niko ne ume da ga izgovori, doktore.“

„Nema tu ništa novo.“

„Kako ga *vi* izgovarate?“

„*Ak*-tar.“

„Znači *Ak*, kao u *ok*-ret.“

„Može.“

„Ali da li ga *vi* tako izgovarate? O’kde ste? *Odakle* ste?“

„Iz Pakistana.“

„Pakistana...“

„A tamo to prezime izgovaramo drugačije.“

„Darovit sam. Mogu da kažem ispravno.“

„Dakle mi kažemo *Akhtar*.“ Otac se vratio na maternji grleni zvuk *kh* kojim nijedan beli Amerikanac u njegovom iskustvu nikada nije mogao da ovlada. Na drugom kraju veze nakratko je zavládala tišina.

„Uh, to zvuči teško. Ne znam za to, doktore.“

„U redu je *Ak*-tar, gospodine Trampe.“

Obojica se nasmejaše.

„Dobro, dobro. Neka bude *Ak*-tar. A *vi* mene zovite *Donalde*. Molim vas.“ Tramp se zatim izvinio što nije došao na pregled. Razoružan njegovom srdačnošću, otac se ustručavao. Tramp ga upita da li mu je soba dovoljno velika: „Ovo je Njujork. Teško je osećati se kao da ikada imaš dovoljno prostora. Ali rekao sam im da vas smeste u lep apartman. Dopada li vam se? Renovirali smo te sobe kada sam kupio lokal...“

„Gospodine Trampe...“

„Taj hotel je remek-delo, doktore. *Mona Liza*. Eto šta je.“

„Gospodine Trampe...“

„Zovite me *Donalde*, molim vas...“

„Molim vas, izvinite, *Donalde*, ali nisam došao u Njujork kako bih odseo u lepom hotelu. Došao sam da vam pomognem. Nisam siguran da razumete koliko bi ovaj problem s vašim srcem mogao da bude opasan. Ukoliko imate *Brugadu*, ne preuveličavam kada kažem da ste hodajuća tempirana bomba.

Sutra biste mogli da budete mrtvi.“ Nastao je muk. Otac nastavi: „Laska mi što ste me ugostili kao kralja, Donalde. Zaista. Ali upravo sam se vratio iz Bruneja, gde sam lečio sultana od Bruneja. On je kralj, a na pregled je došao na vreme. Zato što je shvatao da, ne bude li se pobrinuo za to, sutra može biti mrtav.“

„Dobro, doktore“, tupo reče Tramp posle kraće stanke. „Pojaviću se. U koliko sati?“

„U osam ujutru.“

„Izvinite što danas nisam došao. Izvinite, molim vas, doktore. Nisam vas ispoštovao. Ni vaše vreme. Izvinjavam se. Iskreno.“

„U redu je, Donalde.“

„Opraštate mi?“

Otac se nasmejao.

„Dobro, odlično. Smejete se“, reče Tramp. „Izvinite zbog onoga danas, ali sutra ću se pojaviti. Čim ustanem. Obećavam.“

* * *

Rano u kampanji za izbore 2016, kada je bilo prisutno sve ono analiziranje Trampove ličnosti i njegovog stila – i nagađanje u pogledu njegovih *pravih* izgleda – često se ponavljalo kako Tramp ne ume da se izvini. Dok je naginjao od jedne laži i nesmotrene greške do druge, unedogled se napominjalo kako čovek naizgled nije u stanju da se izvini, čak ni kada bi mu to možda pomoglo. Priznati da nisi u pravu značilo je pokazati slabost, a to se, kako se činilo, kosilo ne samo sa svakim njegovim poslovnim instinktom već i sa samim načelom njegovog postojanja. Iz svakog otpuštanja iz sale za sastanke odbora u *Pripravniku** koje sam ikada video napabirčio sam poimanje o lako prepoznatljivom preziru prema slabosti. Bez izuzetka, takmičar koji bi završio sa onu stranu izraza „udari i daj

* *The Apprentice* – poslovna rijaliti emisija koju je svojevremeno vodio Donald Tramp. (Prim. prev.)

nogu“, po kome je Tramp bio prepoznatljiv, bio ispljunut na Petu aveniju, napušten, prevezen – crnom limuzinom – daleko od olimpijskog apartmana blizu vrha Trampovog tornja, gde ostali kandidati pijuckaju šampanjac i proslavljaju mudar izbor gospodina Trampa; bez izuzetka, dotični takmičar bio je onaj odveć spreman da podeli krivicu, previše voljan da prizna kako je timski neuspeh verovatno bio samo to, neuspeh *tima*, a ne nekog usamljenog pojedinca. U njegovoj ulozi na ekranu, Trampova zbunjenost takvim ispoljavanjima trezvenosti i drugarstva činila mi se čudnom. Da li je stvarno moguće da on misli kako je opravdana poslovna strategija okriviti nekoga drugog da bi se spasao obraz? Naravno, sad znamo da je posredi mnogo više od toga, nešto bliže *summum bonum** trampovskog pogleda na život. Pravu *ulogu* verovatno je igrao sa ocem one noći na telefonu – i sutradan ujutru, kada se na vreme pojavio na pregledu s dve čaše kafe i belom kutijicom u kojoj se nalazila značka za rever s natpisom UŽIVAJ U ŽIVOTU!, za koju se nadao da će je otac prihvatiti kao znak njegovog kajanja. Otac nikada neće zaboraviti taj gest.

Kad pomisliš da je dovoljna bila bezvredna sitnica koju je Tramp verovatno maznuo iz prodavnice poklona u Trampovom tornju da bi otac smatrao opravdanim, godinama kasnije, da odbacuje sva ona brbljanja o tome kako čovek ne ume da se izvini: „Kad bi ga samo poznavali“, siktao je na stručnjake na televiziji – i obično još jednom podsećajući na onu značku za rever: „Kad bi ga samo poznavali, ne bi govorili tako nešto. Znali bi da se varaju.“

* * *

Pre nego što se bude otkrio uzrok Trampove bolesti moraće da prođe više godina. Mada je i dalje mislio kako je moguće

* Lat.: *summum bonum* – najviše dobro. (Prim. prev.)

da je Brugada, otac nije bio siguran. Bilo je malo prostora za grešku: ako se ne leči, Brugada je obično smrtonosna. Ali jedino lečenje bilo je ugradnja defibrilatora, što Tramp nije želeo osim ako otac ne bude sasvim siguran da je neophodno. Otac nije mogao da mu dâ to uverenje, jer se onaj oblik ajkulinog peraja svojstven Brugadi nije ponovo pojavio ni na jednom zapisu Holterovog monitora niti tokom pregleda dvaput godišnje zbog kojih je Tramp oca dovodio avionom u Njujork. Iako je Tramp i dalje prijavljivao kako s vremena na vreme oseća ono neobično prazno kloparanje u grudima, daljih epizoda onesvešćivanja nije bilo. Osetio bi to, zaduavao se, pa seo i sačekao da prođe. Uveren kako su to slučajevi aritmije, ali možda ne Brugadinog soja, otac je prepisao blag beta-blokator i svakodnevni režim hidratacije. Četiri godine to kao da je predupređivalo zabrinjavajuće simptome.

Do 1997, inovacije u ispitivanju gena omogućile su da se pouzdano utvrdi kako Tramp *nema* potencijalno smrtonosnu bolest srca za koju se smatralo da su je njegovi najraniji EKG zapisi otkrili. Kako dijagnoza Brugade nije više bila na stolu, nestao je razlog za očeva putovanja. Posete su stale. Tramp se više nikada nije javio. Uistinu, izvan ambulante u *Maunt Sajnaju*, otac nikada nije sa čovekom proveo previše vremena nasamo. Ne računajući jutarnje provere srca, bio je tu povremeni ručak ili večera, besplatni apartman u *Plazi*, jedan odlazak u Atlantik Siti, gde je seo za sto za bakaru* i izgubio pet hiljada dolara za deset minuta dok mu je Tramp gledao preko ramena. Nije bilo razumno da otac s Trampom oseća takvu bliskost, ali tako nešto je retko razumno. Upao je u svojevrсну apstinentsku krizu – zapravo u žalost. Na sâm pomen Trampovog imena – u večernjim vestima, ili u dnevnim novinama – umeo je da se sneveseli i zamišljeno učuti.

* Kockarska kartaška igra sa dva špila, u kojoj učestvuju tri igrača. (Prim. prev.)

Posle izvesnog vremena, međutim, odlasci u Njujork su se nastavili. Pod izgovorom prisustvovanja ovoj ili onoj lekarskoj konferenciji koja jedva da ima dodirnih tačaka s njegovom oblašću, odleteo bi tamo prvom klasom; rezervisao sobu u *Plazi*; večerao u *Fresko baj Skotu* (gde su on i Donald jednom srkali špagete sa ćuftama); otišao na fitting u *Grinfil kloutirs* u Bruklinu, gde su Trampu šili odela i gde su zaposleni oca i dalje pominjali kao doktora gospodina Trampa; i pozvao nekoga za koga ću kasnije zaključiti da mu je nedostajao još više od samog Trampa – prostitutku po imenu Kerolajn. Za njeno postojanje neću čuti dok mi majka ne bude umrla, a kada sam čuo, priznajem da sam ostao zatečen. Ne njegovim neverstvom, već zbog toga što je plaćao za to. Odrastao sam s predstavom o ocu kako preraslom izviđaču, neodlučnom iako dobronamernom *puer aeternus*,* koji tumara kroz život uzdajući se u svoje prirodne darove. Po mom tadašnjem mišljenju, nije ga preterano zanimala prljavija strana života. Varao sam se. Očeva prva poseta prostitutki nije iziskivala mnogo veći podsticaj od kakve „priče u svlačionici“ jednog popodneva između pregleda, kada je Tramp oduševljeno raspredao o nenadmašnim utehama profesionalnog seksa. Primetivši očevu razrogačeno interesovanje i naslutivši njegov nedostatak iskustva, Tramp mu je dao broj. Ne sumnjam da je otac verovatno nekoliko puta prekinuo vezu pre nego što je odgovorio na ono za šta pretpostavljam da je bio svilenkasti pozdrav s drugog kraja veze, glas neke madam u privatnom klubu u centru Menhetna – starinskoj kući od mrkog kamena nedaleko od zgrade UN-a – gde je, na prvom spratu, otac izabrao svoju devojkicu, nisku, jedru plavušu izduženog lica koju je i Tramp po svoj prilici „upoznao“ i koju je bio glas da ima plišana usta. Otac se jebao sa Kerolajn petnaest godina – *isključivo*, zaključiću kasnije (ne računajući moju majku, razume se). Za njeno postojanje

* Lat.: večitom dečaku. (Prim. prev.)